

ENKELE GESPREKKEN VAN SOCRATES

Hoewel het onderwijs niet door de Grieken is uitgevonden, nam het bij de Atheners een belangrijker plaats in dan bij andere volken. Een Athener uit de tijd van Pericles moest deel kunnen nemen aan het bestuur van zijn volk.

Hiervoor moest hij meer weten en kunnen dan zijn voorouders in de tijd van Homerus en de volken in het Nabije Oosten.

We willen je in deze eenheid met enkele Griekse leraren laten kennismaken, en met de manier waarop zij onderwezen. Ook leggen we je enkele uitspraken van Atheners voor over het onderwijs.

Denk bij het lezen aan de volgende vraag:

Waarin verschilt de manier van onderwijzen van Socrates van de manier die Protagoras beschrijft?

Protagoras en Socrates waren twee van de bekendste leraren uit de dagen van Pericles. Protagoras beroemde zich er eens op dat hij door zijn redenaarskunst het zwakste argument sterk kon maken. We laten hem het eerst aan het woord over opvoeding en onderwijs in Athene.

‘Van jongsaf aan, het hele leven door, leren en vermanen de ouders hun kinderen. Zodra een jongen begrijpen kan wat men tot hem zegt, gaan zijn vader en moeder hun best doen hem zo knap mogelijk te maken. Bij elk woord en bij elke daad leren zij hem:

‘Dit is rechtvaardig en dat is niet recht-

vaardig’, ‘dit is mooi en dat is lelijk’, ‘dit is vroom en dat is goddeloos’, ‘dit moet je doen en dat moet je niet doen’.

Volgt hij deze wenken gehoorzaam, des te beter. Zo niet, dan wordt hij, als een tak die aan het scheefgroeien is, recht gebogen, met dreigementen en slaag. Daarna zenden de ouders hem naar leermeesters. Als de jongen lezen heeft geleerd en de betekenis van de woorden begrijpt, laten ze hem de gedichten van goede dichters voorlezen en van buiten leren. Hierin staan allerlei goede lessen van edele mannen uit vroegere tijden.’

Socrates zwierf dagelijks over de straten en pleinen van Athene. Hij onderwees niet alleen zijn leerlingen, maar ook willekeurige Atheners. Hij heeft zelf niets opgeschreven. Daarom is het moeilijk precies te weten te komen wat voor een man hij was. Het orakel van Delphi zou hem de meest wijze man van alle Grieken hebben genoemd. Zelf heeft hij volgens één van zijn leerlingen gezegd: ‘Ik weet slechts één ding, namelijk dat ik niets weet.’

Zijn leerling Plato heeft gesprekken tussen hem en zijn leerlingen opgetekend. Hieronder laten we er een volgen. Probeer zijn manier van lesgeven uit dit gesprek af te leiden.

Socrates in gesprek met Glauco over de vraag of mannen en vrouwen dezelfde taken moeten hebben

Socrates: Moeten de mannen en de vrouwen alles samen doen? Of moeten de vrouwen binnenshuis blijven om de kinderen op te voeden?

Glauco: Samen delen! In alles! Met dit verschil dat we er rekening mee moeten houden dat ze zwakker zijn dan de mannen.

Socrates onderwijst enige leerlingen (reliëf)

Socrates: Is het mogelijk mensen te gebruiken voor hetzelfde werk, als zij niet op dezelfde manier zijn onderwezen?

Glauco: Dat gaat niet.

Socrates: Als we dus de vrouwen voor hetzelfde willen gebruiken als de mannen, moeten zij hetzelfde onderwijs hebben.

Glauco: Zeker.

Socrates: Moeten we nu niet de vraag opwerpen of de vrouw van nature dezelfde mogelijkheden heeft als de man; of dat zij bepaald soort werk niet kan doen, zoals vechten in een oorlog?

Glauco: Zeer zeker.

Socrates: Vind je dat de vrouw volgens haar natuur grondig verschilt van de man?

Glauco: Ja, beslist.

Socrates: Moet aan man en vrouw daarom niet verschillend werk worden opgedragen?

Glauco: Natuurlijk.

Socrates: Vind je dan niet dat je jezelf tegenspreekt als je beweert dat mannen en vrouwen hetzelfde werk moeten doen, ondanks het feit dat ze van nature verschillen?

Glauco: Dat is niet erg gemakkelijk om daar direct op te antwoorden.

Socrates: Wie weet vinden we een oplossing. We hebben nog niet nagegaan om welk soort verschil het nu eigenlijk gaat.

Glauco: Neen, dat hebben we inderdaad niet nagegaan.

Socrates: Als we het er bijvoorbeeld

over eens zouden zijn dat kaalhoofdig van nature anders zouden zijn dan langharigen, mogen we, als de kalen schoenmakers zijn, dan niet toelaten dat ook langharigen schoenmaker worden?

Glauco: Het zou belachelijk zijn als we dat niet toelieten.

Socrates: Zullen we dan nu nagaan ten opzichte van welke bezigheid in de politiek de natuur van man en vrouw misschien verschilt?

Glauco: Dat lijkt me redelijk.

Socrates: Ken jij één gebied van menselijke bedrijvigheid, waarop het mannelijk geslacht niet in alle opzichten het vrouwelijke overtreft? Of moeten we het hebben over de kunst van het weven, koekbakken en koken? Ja, op dat gebied kan het vrouwelijk geslacht wel wat. Maar het zou al te lachwekkend zijn, als de vrouw op dat terrein verslagen werd.

Glauco: Dat is heel juist wat je daar zegt. Toch zijn er heel wat vrouwen die heel wat mannen in heel wat zaken overtreffen. Over het algemeen is het echter zoals je zegt.

Socrates: Dan is er ook in het bestuur van de staat geen enkele taak speciaal voor de vrouw als vrouw of voor de man als man weggelegd. Zowel de man als de vrouw kunnen alle taken vervullen, al moet erkend worden dat de vrouw in alle taken moet onderdoen voor de man.

Glauco: Beslist.

Kom je beide manieren van lesgeven ook tegen in het onderwijs dat je zelf krijgt? Wat is je oordeel over beide?